Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVIII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 9. AVGUSTA (AUGUST 9), 1935. Subscription $6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 155

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Širjenje protivojnega sentimenta med delavstvom

Vojno je obsodilo že večje število delavskih unij, ki zahtevajo, da Amerika napravi konec militarizmu in ostane nevtralna v slučaju vojne. Učitelji za enotno fronto proti vojni in za mir

Washington. — (FP) — Med ameriškim organiziranim delavstvom je zadnje čase opažati rastoče širjenje protivojnega sentimenta, poroča Warren D. Mullin, delavski tajnik Narodnega odbora za preprečenje vojne.

"Našel sem več antivojnega sentimenta med delavstvom kakor kdaj prej," je rekel poročevalcu Federaliziranega tiska po povratku z večje govorniške ture po deželi, kjer je nastopil pred mnogimi delavskimi organizacijami in konvencijami.

Zadnje čase so se izrekle proti vojni državne delavske federacije Wisconsina, Tennesseeja in Georgije ter konvencije unije železniških klerkov, nogavičarjev in učiteljske federacije.

Učiteljska federacija, ki je zborovala v Clevelandu, je sprejela resolucijo, v kateri urgira ameriško delavsko federacijo, naj organizira enotno fronto vseh delavskih, liberalnih in pacifističnih elementov proti vojni, oboroževanju in militarizmu. Kot učitelji obžalujejo "velike aktivnosti za prepojitev mladine z lingoizmom in milita izmom po agencijah kot so civilne militaristične kempe, vojaško poučiranje v srednjih in višjih šolah in s sedanjim načinom poučevanja zgodovine."

Wisconsinska delavska federacija je na svoji konvenciji obsodila militaristični vpliv v zaporiščih CCC in zahtevala odpravo kontrole teh kemp po vojnem departmentu. Z drugo resolucijo je obsodila ves militaristični program vlade in vse izdatke, "da se pripravi industrije in delovno ljudstvo za imperialistično vojevanje v katerikoli deželi."

Nogavičarska unija opozarja na vedno večjo vojno nevarnost in obsoja "zločaste smernice ameriške vlade, industrijskih in bankirskih elementov, ki jih narekujejo. Unije poziva na skupno borbo za mir, proti vojni in fašizmu. Njena konvencija se je izrekla za vse zakonske sankcije, ki streme za ameriško nevtralnostjo v bodoči vojni.

"Delavstvo prispeva vojake za vse vojne in delavstvo je tudi tisti faktor, iz katerega prihajajo veliki profiti in se stekajo v blagajne municijskih tovarnarjev," pravi resolucija Bratovščine železniških klerkov, ki je bila sprejeta na njeni zadnji konvenciji v New Orleansu. Delavstvo poziva, "naj stori vse v svoji moči za preprečenje vojne" in zahteva vladni monopol nad izdelovanjem municije in ameriško nevtralnost v slučaju vojnega izbruha.

Alabamska delavska federacija in konvencija nogavičarske unije sta tudi obsodili Tydings-McCormackov zakonski osnutek, ki je naperjen proti vsaki kritiki militarizma pod krinko, da se ščuva armado in mornarico pred "nevarnimi" idejami. Obe organizaciji tudi zahtevata sprejetje Connerryjeve resolucije proti pošiljanju narodne garde proti stavkarjem in pa rabljenje vojnega orožja za razbijanje stavk. Ta resolucija spi v senatu nije zbornice za vojaške zadeve že od marca meseca. Ker ji nasprotuje odsekov predsednik, bo najbrž tudi spala na večno.

Nemčija ječi pod silno draginjo

Primanjkuje jajec, sadja, krompirja in mesa

Berlin, 8. avg. — Nezadovoljnost radi draginje je med nemškimi masami postala že tako velika, da je pričelo skrbeti že tudi vodilne nacije. Cene so v primeri z lanskim letom ob tem času od 20 do 30 odstotkov višje. Naciji pravijo, da so temu krivi "ostanki kapitalizma" — kakor da bi bila fašistična Nemčija kaj drugega kakor pravcati kapitalistični pekel!

Cene so se posebno podražile jajcem, sadju, krompirju in mesu. Najslabša jajca stanejo po pet centov komad, sveža pa od šest do sedem centov. Krompir je bil lani po dva centa funt, letos bi se po izjavi nekega vodilnega nacija "moral prodajati po tri cente in pol", kar pomeni, da je cena krompirju še višja. Za pomanjkanje sadja in visoke cene dolže naciji "mrzlo vreme" ter "kapitalistične ostanke med kmeti in trgovci". Slabše goveje meso stane 40 centov funt, dobro pa še več. Za svinje se mesarji kar tepejo in plačajo vsako ceno.

Trgovci pravijo, da komaj životarijo. Če nastavijo višje cene kakor jih določi vlada, so aretirani.

Odkar je prišel Hitler na krmilo, so povprečne tedenske plače padle na približno 20 mark. Za časa Bruningove vlade so znašale 32 mark na teden, leta 1929 pa 45 mark. V enem letu so pa cene narasle, kot že prej omenjeno, od 20 do 30 odstotkov. Drastično poslabšanje notranjih razmer tudi deloma pojasnuje obnovitev terorizma in povečanje istega proti "sovražnikom" nacijske Nemčije — proti vsem nezadovoljnežem.

KONGRESNIK MAVERICK ŽIGOSA MILITARISTE

Washington. — (FP) — Tydings-McCormackov zakonski osnutek proti "pohujševanju" armade in mornarice je dobil močnega kritika v kongresniku Mavericku iz Texasa, ki dela večje preglavice militaristom v kongresu in vojnem departmentu.

"Leta 1909 je Nemčija sprejela slično postavo," je rekel v govoru pred Narodnim svetom za preprečenje vojne. "Nemški militarizem je bil postavljen nad vsako kritiko. Zdaj pa poglejte kje je Nemčija.

Tudi Tydings - McCormackov predlog postavlja ameriško armado in mornarico nad kritiko in nad civilno prebivalstvo. Pod tem zakonom bi bila lahko prosekutirana vsaka mati, ki bi pisala sinu, naj pride domov, kakor tudi vsak stavkar, ki bi rotil vojaka, naj ne strelja v stavkarje. Sploh bi bila vsaka kritika militarizma lahko onemogočena. Kongresnik Maverick pravi, da za tem predlogom stoje "ladjegradniški raketirji," trgovska zbornica in generalni štab.

Domače vesti

Se vrnila iz domovine

Cleveland. — Mrs. Ana Somrak se je te dni vrnila iz starega kraja, iz Vavte vasi na Dolenjskem, kjer je obiskala svojo 86 let staro mater. Iz stare domovine je prinesla lepe vtise.

Si zgradil dom

Cleveland. — Znani brivec F. Sanabor si je zgradil nov dom na 15723 Waterloo rd., kamor preseli tudi svojo brivnico.

Novi grobovi

Calumet, Mich. — Staršem Shuteta je umrla 10-letna hčerka Mary. V bolnišnici je bila dva tedna radi bolezni na nogi, a je zdravniki niso mogli rešiti.

Brooklyn, N. Y. — Tukaj je umrla Marija Vilar, stara 76 let. V Ameriki zapušča sorodnike.

Chisholm, Minn. — Za srčno hibo, za katero je bolehal dalj časa, je tukaj umrl Frank Severinski, član S. H. Z. in star 56 let. Ne zapušča nikogar razen žene, ki je pa že 20 let v umobolnici.

Kandidira za šerifa

Somerset, Pa. — Med 17 kandidati za okrajnega šerifa je tudi 27-letni Joseph Korošec, ki kandidira na demokratskem tiketu. On je delavec in ima med rudarji dosti prijateljev.

Čikaško delavstvo proti tamanitski cenzuri

Chicago. — Čikaška delavska federacija je na svoji zadnji seji sprejela resolucijo, v kateri zahteva popolno svobodo glede govorniškega in drugega programa na delavski proslavi na Labor Day, ki se bo vršila v Soldiers Fieldu. To je odgovor na odredbo okrajne komisije za parke, ki skuša diktirati, kdo sme nastopiti kot govornik na tej proslavi in kakšen naj bo program.

Socialistični delegatje so tudi svarili federacijo pred kazanjem simpatij do detroitskega radiožupnika Charlesa Coughlina, kateremu je komisija za parke odrekla vojaški stadion za shod. Delegate so opozarjali na Coughlinov antidelavski rekord. Coughlin ima večje simpatije tudi v čikaških unijskih krogih.

Poljedelski delavci se organizirajo

Bakersfield, Cal. — V okraju Kern je bilo zadnje tedne organiziranih pet krajevnih unij poljedelskih delavcev, ki so dobile poslovnice od Ameriške delavske federacije.

Nemškim ladjam obetajo blokado

Antinaciji zahtevajo vladno akcijo v interesu ameriškega mornarja

Washington, 8. avg. — Antinaciji v New Yorku bodo blokirali vse nemške ladje, ki priplujejo v newyorško pristanišče, ter skušali preprečiti njih vkrcanje. O tem je bil državni department včeraj oficielno obveščen, ko je do njega prišla deputacija antinacijske federacije v New Yorku, mednarodne delavske obrambe in levičarske mornarske unije.

Z Jamesom C. Dunnom, načelnikom oddelka za zapadno Evropo, je deputacija petih članov konferirala eno uro radi ameriškega mornarja Lawrenca B. Simpsona, ki je bil dne 28. junija aretiran v Hamburgu po nacijski policiji radi posedovanja radikalne literature.

Delegacija pravi, da je bil Simpson ugrabljen, pretepen in vržen v nacijsko temnico. Dunn je delegaciji povedal, da je o njegovem slučaju dobro informiran, da ni bil pretepen in da se dobro počuti. Simpson pride pred nacijsko sodišče. Obtožen je komunističnih aktivnosti. Delegacija je zahtevala od državnega departmenta, da pri nemški vladi izposluje pravico, da Simpson dobi zagovornika Mednarodne delavske obrambe, njegov slučaj pa preišče posebna komisija.

Kakor poročajo iz Nemčije, je Simpson v koncentracijskem taborišču v bližini Hamburga.

Deputacija je obvestila državni department, da se bo "človeška blokada" nemških ladij v newyorškem pristanišču nadaljevala toliko časa, dokler Simpson ne bo oproščen. V tej blokadi in bojkotu bodo sodelovali vsi antinacijski elementi v New Yorku. Piketirali bodo tudi glavni urad nemške linije in United States Lines.

Koliko je vredna kompanijska penzija

Washington.—Koliko so vredni privatni penzijski zakoni, katere protektira amendment senatorja Clarka k programu socialne zaščite administracije, je razvidno iz konkretnega slučaja nekega 70-letnega strojnika, ki je delal 45 let za neko železnico in bil odslovljen brez pokojnine. Družba pravi, da ni upravičen do nje, ker se pred daljšim časom ni dal zdravniško preiskati.

O tem slučaju poroča A. O. Wharton, predsednik mednarodne unije strojnikov. Za tega člana se je zavzela unija, ki skuša družbo prisiliti na plačevanje penzije, za katero bi ga rada ociganila. Clarkov amendment bi perpetuiral vse privatne penzijske sisteme, ki so za delavce baš majhnega pomena ali pa tudi le vaba.

AMLIE IN MARCANTONIO O NOVI STRANKI

Ustanovitev delavske stranke gledata vsak z drugačnega vidika

ORGANIZIRANJE DRŽAVNIH STRANK

Washington. — (FP) — Da med glavnimi zagovorniki nove delavske stranke ni enotnosti o vprašanju, kakšna naj bo ta stranka, je razvidno iz radio govorov kongresnika Amlieja iz Wisconsina in kongresnika Marcantonia iz New Yorka. Oba gledata na razvoj tega gibanja z drugačnega vidika. Strinjata se le v tem, da dežela potrebuje novo več ali manj delavsko stranko.

In ker je kongresnik Marcantonio videl, da je čikaška konferenca prve dni julija dala drugačne smernice gibanju kakor jih je on zagovarjal, je enostavno izstopil iz odbora, kongresnik Amlie je bil pa bolj zadovoljen s potekom in je tudi prevzel predsedništvo Commonwealth federacije, ki naj da življenje novi delavski stranki.

Iz njunih govorov, ki sta jih imela po radiju po čikaški konferenci, je razvidna večja diferenca glede nekaterih važnih vprašanj z ozirom na smernice. Amlie bi rad usmeril novo gibanje v nadrazredne vode tehnokratov. Govori in poudarja "ekonomijo obilice", "produkcijo za rabo in ne za profit," o potrebi "legalnega" prehoda iz kapitalizma v novo družbo in "nativnosti" gibanja. Preko razrednega boja bi on rad prešel z apelom na splošno javnost in zaprl vrata vsem zagovornikom diktature.

Kongresnik Marcantonio ne da počenega groša za "končni cilj" in program, ki bi stremel le za odpravo kapitalizma. Po njegovem mnenju ne bo nobena delavska stranka prišla daleč, če se bo koncentrirala na program "produkcije za rabo" in "ekonomijo obilice". On je za to, da se udari kapitaliste po žepih, namreč prisili, da skrbe za brezposelne veliko bolje ko zdaj, skrajša delovnik in sploh koncentrira na takojšnje ekonomske zahteve delovnih mas. Vsak beg pred razrednim bojem je igra ptiča noja.

On je tudi za enotno fronto z vsemi elementi, ki so pripravljeni iti v boj za program takojšnjih zahtev, ne glede kaj kdo misli o diktaturi proletariata ali pa o demokratičnem procesu. Vsaka delavska stranka, ki bo vredna imena, mora sloneti na ekonomskih organizacijah delavstva in farmarjev. Sploh je to glavno, vse drugo pa manjšega pomena.

(Dalje na 3. strani.)

Dekleta demonstrirajo proti stavkokazom v ladjedelnicah v Camdenu, N. J.

Stavkarice slekle skebinje

Policija aretirala 27 stavkaric in tri moške

Dallas, Tex., 8. avg. — Krojaške delavke, ki so na stavki pri Lorch Mfg. Co. in Morten Davis Co. že šest mesecev, so se včeraj poslužile nove taktike. Ker niso pri skebinjah nič opravile z rotenjem in plediranjem, so se včeraj poslužile drastične akcije in pričele trgati obleko z njih, jih položile na kolena ter jim jih nametale po hrbtišču in jih nato v Evini obleki podile po ulicah.

Te "medicine" je bilo deležnih deset stavkolomk. Osem od njih so bile skebkinje, dve pa nedolžni žrtvi. Štiri skebinje so popolnoma slekle ter jih naklestile, ostalih šest je pa še obdržalo nekaj obleke na sebi.

Stavkaricam je preprečila izgotovitev dela policija. Ko je prihrumelo 40 policajev na lice mesta, se je začel splošen pretep, ker so se stavkarice postavile tudi proti "postavi". V pretepu je bilo ranjenih šest oseb, med temi dva policaja.

Policija je aretirala 27 stavkaric in tri moške, sorodnike delavk. Izpuščene so bile pod poroštvom. Policijski načelnik jim je rekel, da "lahko stavkate in mi vas ne bomo motili; toda ko prenehate biti "ladies", vas bomo aretirali."

Stavka je za priznanje unije, zvišanje plač in izboljšanje delovnih razmer. Vodi jo krojaška unija I. L. G. W.

Verižne trgovine se vračajo v stare čase

V Denverju so zvišale delovnik od 40 in pol do 69 ur na teden

Denver, Colo. — (FP) — Vse verižne trgovine v Denverju in okolici so se pričele vračati v "stare čase" kolikor se delovnika tiče. Nič več ne bodo uslužbenci delali po 40 in pol ure na teden, marveč po 69 ur in ob stari plači.

S 1. avgustom je zvišala delovnik na 69 ur na teden za stotine svojih uslužbencev Safety Stores kompanija, ki ima verižne trgovine v petih državah v teritoriju Skalnatega gorovja. "Newdealski" delovnik je ostal le za 15 pekov v tukajšnji pekarni te družbe. Razlog za to je dejstvo, ker so peki organizirani, trgovski klerki pa ne.

V "starih časih" so bile verižne trgovine najbolj notorične z ozirom na dolg delovnik. Zamorile so v kali tudi vsak poskus za organiziranje uslužbencev. Unijski voditelji so bili mnenja, ko hitro bo delovnik znižan na unijski standard, da ga verižnim trgovinam ne bo mogoče podaljšati brez upora med uslužbenci. Ampak so se motili. Proti podaljšanju delovnika niso uslužbenci dvignili nobenega protesta, ampak vzeli odredbo patetično na znanje.

O tem podaljšanju delovnika ni črhnil besedice noben tukajšnji kapitalistični dnevnik.

Commonwealth College lepo uspeva

Mena, Ark. — Tukajšnja delavska šola Commonwealth College, ki je bila zadnjo spomlad predmet vladne preiskave radi njenega "neamerikanizma", lepo uspeva. Poletni tečaj obiskuje več študentov kakor kdaj prej, nad 60. Persekucije ji niso nič škodovale radi velikega števila protestov na državne avtoritete.

DELAVSTVO V FRANCIJI PROTI REDUKCIJAM

Stavke, nemiri, izgredi objeli Francijo

MOŽNOST SPLOŠNE STAVKE

Paris, 8. avg. — Francija je tudi včeraj videla širjenje revolte med delavstvom in tudi med farmarji proti vladni deflacijski politiki, ki je zapopadena v redukcijah plač in pokojnin vsem vladnim nameščencem in tudi v privatnih industrijah. Te politike se je poslužila v svrho balanciranja budžeta.

Središče revolte so razna pristaniška mesta, predvsem Havre in Brest. V Brestu je pred tremi dnevi izbruhnila stavka vseh ladjedelniških delavcev, ki se je takoj spremenila v izgrede in dobila revolucionaren značaj. Stavkarje je napadlo vojaštvo. Včeraj so se izgredi v Brestu nadaljevali. Ranjenih je bilo 19 delavcev, eden je bil pa ubit.

V Havru so zastavkali pa mornarji na petih prekomorskih parnikih. Parnik Champlain bi moral včeraj odpljuti v Združene države, radi stavke pa počiva kot vsi ostali parniki. Prizadeta je tudi največja ladja na svetu in ponos Francije — Normandie.

Večji izgredi proti vladni politiki so bili tudi v Toulonu, rudarskem mestu Charlevillu, Toulousu, Lillu, Epinalu, Arasu, Chartresu, Dijonu in Angoulemu. V Toulonu so se delavci zabarikadirali na cestah, katere so držali tri ure. Razgnala jih je žandarmerija, ko je bila domača policija brez moči.

Revolucionarni sentiment se širi tudi na kmete. V Amiensu, v departmentu Somme, so kmetje včeraj na zborovanju zaključili, da se bodo poslužili ekstralegalnih metod, ker si z legalnimi sredstvi ne morejo izboljšati položaja.

Buržoazija v Parizu je vznemirjena nad sporadičnimi upori francoskega delavstva. S stavko groze tudi poštni uslužbenci. Če bo Lavalova vlada ostala pri svoji deflacijski politiki, se lahko izcimi generalna stavka, s katero je zadnje dni zagrozil na konvenciji učiteljske organizacije glavni vodja delavske federacije Jouhaux.

COUGHLIN ZA PORAZ 'NEWDEALSKIH' POSLANCEV

Chicago. — "Father" Coughlin je definitivno izven Rooseveltovega tabora, kakor je razvidno iz intervjuva s čikaškimi poročevalci prošlo sredo. Z eno nogo že stoji v republikanskem taboru. Ker Roosevelta po njegovem mnenju ne bo mogoče poraziti pri prihodnjih volitvah, mu je treba dati zaušnico pa s porazom vseh "newdealskih" poslancev — kongresnikov in senatorjev, ki podpirajo Rooseveltov program.

Predsednik se mu je menda najbolj zameril, ker noče nič slišati o njegovi centralni banki, za ustanovitev katere je v senatu glasovalo le deset senatorjev. Kaj Coughlin misli o Rooseveltu, pravi, da ni za tisk. Nekoč je bil njegov največji oboževalec, zdaj se je začel nagibati pa k stari gardi. V Chicago je prišel radi tožbe v zvezi z vojaškim stadionom, kjer bi rad imel shod. Pravi, da ima njegova unija za "socialno pravičnost" tukaj že 379,000 članov, do oktobra jih bo imela pa 600,000.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Drobiž

Če bodo burbonci kdaj temkovali med seboj glede zabitosti, bodo bankirji dobili prvo nagrado. Ameriški bankirji bruhajo silno jezo nad kontrolo po vladi, čeprav je kontrolujoča roka Rooseveltove vlade zelo mehka in božajoča. Bankirji sikajo, da imajo dovolj sposobnosti za lastno kontrolo in vlada naj drži roke proč.

Ameriški bankirji so imeli absolutno kontrolo nad bankami dolga desetletja, zlasti pa zadnjih dvanajst let in kako so demonstrirali svoje sposobnosti? Ali mislijo, da smo že pozabili, kako so banke pokale prva tri leta krize do dneva, ko je Franklin Roosevelt prevzel vlado? Povprečno je vsak dan 78 bank zaprlo vrata ali skupaj 11,236, ki so požrle vložnikom okrog pet milijard dolarjev. Taka je bila sposobnost ameriških bankirjev v preteklosti! Mar bo kaj bolja v bodočnosti? Niti malo ne, če jim vlada pusti proste roke. V istem času ni niti ena banka propadla v Angliji in v Kanadi je samo ena zaprla vrata.

Proč s privatnimi bankami!

* * *

Pred tremi leti je bila objavljena uradna statistika, ki je pokazala, da je 200 korporacij posedovalo večino industrijskega kapitala v Združenih državah. Na čelu teh dvesto korporacij je bilo 2000 direktorjev in med temi je bilo več ko tisoč direktorjev, ki so bili na čelu vseh teh korporacij.

Razumete? Na primer John J. Johnson je bil predsednik te družbe, podpredsednik druge, tajnik tretje, blagajnik četrte, direktor pete itd. Kdor hoče gospodariti pri toliko družbah, mora pri vseh imeti večino delnic, da se lahko sam izvoli.

Ta statistika lahko odgovori na vprašanje: Kdo poseduje Združene države?

* * *

Klerikalci v starem kraju ne morejo dovolj prehvaliti sedanjega režima v Belgradu, v katerem je njih vodja dr. Korošec minister notranjih zadev. Slovenski klerikalci so naenkrat silno navdušeni za demokracijo. Korošec pa demokracija! Kakšno demokracijo je Korošec uganjal takrat, ko je kot predsednik vlade vodil največji teror in zatiranje vsake civilne svobodščine v Jugoslaviji?

Tudi danes je še jako malo demokracije v Jugoslaviji. To dokazuje razpust delavske kulturne in telovadne zveze Svobode v Sloveniji; dokazuje tudi izgon tujezemske deputacije, ki se zanima za politične jetnike v Jugoviji. To je znamenje, da je demokracija v Jugoslaviji še zelo mizerna. Noben napreden človek ni tako naiven, da bi pričakoval resnične demokracije ali svobode od klerikalcev.

* * *

Dobre duše, ki poboljšavajo ljudi in vodijo kampanje proti valom zločinstva, morajo imeti slabo spanje te dni. Umor za umorom, drug ogabnejši od drugega, pretresa ameriško javnost in dnevni tisk, ki objavlja divjaške, ostudne detajle teh zločinov, je taksiran do skrajnosti, ker komaj zmaguje vse te "lepe" novice.

Vsi ti senzacionalni umori, ki dajejo ameriškemu revolverskemu tisku toliko opravka in v katere so zapleteni vsi sloji, moški in ženske, mladeniči in starci, so fundamentalno dvojnega značaja: denarni ali abnormalno-seksualni. Prvi, h katerim se lahko prišteva 90 odstotkov vseh zločinov v Ameriki, izvirajo iz džungliško-ekonomskih razmer, drugi pa iz podedovanih abnormalnih nagonov živalske nature. Mislite si, kaj morejo doseči poboljševalni kampanjarji, ki ne samo totalno ignorirajo te fundamentalne vzroke, temveč jih celo pospešujejo. Na primer katoliški kampanjarji, ki fanatično nasprotujejo znanstvenim poskusom iztrebljenja ali vsaj omejenja podedovanih abnormalij; tak poskus je sterilizacija.

Znanost je edino upanje, ki lahko odstrani fundamentalne vzroke vseh teh zločinov. Ljudje, posamezniki, ne morejo biti moralno zdravi in normalni, če žive v nemoralni in abnormalni človeški družbi.

* * *

Fizična slepota je velika nesreča, o tem ni dvoma. Če bi kdo iznašel sredstvo za povrnitev vida vsem slepcem na svetu, bi bil to največji iznajditelj tega stoletja.

Še večja in veliko večja nesreča je pa mentalna slepota, ko človek ima zdrave oči, a noče videti enostavne resnice in dejstev. Masna ozdravitev te slepote bi bila triumf vseh triumfov za vse čase.

Glasovi iz naselbin

Uspeh slavja v Salemu

Cleveland, O.—V nedeljo 4. avg. se je pod avspicijo kluba št. 24 JSZ vršila velika proslava Proletarčeve 30-letnice s piknikom v Salemu, O. Na to slavje je bil povabljen tudi zbor Zarja, odsek kluba št. 27 JSZ, ki se je vabilu odzval. Z zborom je potovalo tudi več klubovih članov in članic ter simpatičarjev, tako da je naša skupina štela okrog 80 zletnikov samo iz Clevelanda. Vozili smo se z busom, pa tudi več privatnih avtov je šlo tja.

Po približno dveurni vožnji smo prispeli na prijazen senčnat pikniški prostor v Salem. Vožnja je bila res krasna; vozili smo se po cesti št. 14. Med zletniki v avtobusu je vladalo najveselejše razpoloženje. Manjkalo ni petja ne šal ne zabave.

Prišedši v Salem, so nam povedali, da je deževalo zjutraj od šestih pa do devetih dopoldne neprenehoma, tako da so tamkajšnji rojaki že obupali nad vremenom. Potem, posebno popoldne, se je razjasnilo in nastal je krasen poletni dan, vroč, kakor nalašč za piknik. Torej so bili vremenski bogovi ta dan socialistom precej naklonjeni. Čast in slava jim!

Kakor je izgledalo, smo mi Clevelandčani otvorili piknik, kajti mi smo bili med prvimi. Za nami so prihajali iz raznih bližnjih in oddaljenih naselbin, posebno iz Girarda jih je prišlo izredno veliko. Več družin je prišlo tudi iz Cantona, med njimi družine B. Odar in Vatovec, Petrich, Jež itd. Dalje iz Warrena, Nilesa, Lisbone in West Pointa, O. Prišla je skupina iz East Palestine ter družina Jožeta Cvelbarja iz Sharona, Pa. Torej bilo nas je veliko število, izvrstna pa vesela družba.

Na slavju je nastopil kot govornik Louis Zorko iz Clevelanda, glavni govornik pa je bil Chas. Pogorelec iz Chicaga, tajnik JSZ in upravnik Proletarca. Oba govornika sta na navzoče napravila najboljši vtis. Pevski zbor Zarja je zapel več lepih pesmi, zakar je žel aplavz priznanja. Ker je bila udeležba velika, smo do 6. zvečer pospravili vse, kar je bilo pripravljenega za prazne želodce, z dobro kapljico so se pa bolj založili.

Bilo je res lepo in veselo, le to smolo smo imeli, da je čas prehitro potekel in tako smo se morali posloviti od vesele družbe ter odpotovati. Vsem posetnikom prav lepa hvala in sodružni pozdrav od vašega "večnega popotnika"!

Anton Jankovich, 147.

Izganjanje zlih duhov

Johnstown, Pa.—Pred kakimi petimi leti so iz Lemonta poslali prvega frančiškana v Johnstown. Ta je napravil prostor drugim in danes imamo menda tukaj štiri "fathre," ki so nam v korist toliko ko čebelam trotje.

Na hribu Oakhurst so si zgradili cerkev Male Terezije z lurško kopelico. Iz tega prvega zatočišča sedaj naskakujejo sosednje kraje, kjer žive Slovenci. Pred letom se jim je posrečilo, da so v naselbini Bon Air dobili od nekega trgovca garažo in skladišče in vse to preuredili v hišo božjo. Vanjo so postavili sliko (ali kip, mi ni znano) žalostne majke božje in proglasili to za "cerkev na žalostni gori."

Letos v maju so v cerkvi na Oakhurstu praznovali "zmago katoliškega časopisja." Na to prireditev so zbobnali iz vseh krajev Amerike nekaj ljudi, katerim sta govorila znani A. Grdina iz Clevelanda in urednik A. S. Govori teh cerkvenih fanatikov so bili, sodeč po pisavi A. S., bolj otročji ko možati, toda "masi," ki je to poslušala, se je menda zelo dopadlo, ker sta oba udrihala po socialistih; ti so cerkvi in fatrom najbolj na poti pri njih "trdem delu," namreč pri poneumnevanju ljudstva. Misleč, da so na tej proslavi s pomočjo Grdina in Jerača uničili vse socialiste, so se fatri oddahnili, obenem pa okorajžili za nov naskok, ki so ga usmerili proti Moxhamu.

Dasi imajo pri cerkvi na Oakhurstu čez trideset tisoč dolarjev dolga, kar presega trikratno vrednost iste, fatrom to ne krati spanja, češ, bodo že ovčice plačale. Pa so kupili, na kredit seveda, od Poljakov staro halo na Woodland ave. v Moxhamu. (Spominjate se še lahko, da je pred leti Andrej Kobal opisoval slov. domove v Penni. Pisal je, da so domovi nemarni, polni čikov, praznih sodov in druge nesnage. Andrej je dobro poznan pri tukajšnjih frančiškanih in lahko bi povedal fatrom, ako niso čitali, da poljski domovi niso boljši od slovenskih.) Fatrom je bilo menda vseeno, če je bila poljska hala očikana in nesnažna, nevedne, pohlevne ovce jo bodo že osnažile, da bo dobra za "božji hlev." In res, tukajšnji zastopnik lista A. S. je izluknjal podplate na čevljih, ko je hodil od hiše do hiše in naganjal (tudi s silo) ljudi, naj pomagajo, da se preuredi hiša božja iz poljske dvorane. Ko je bilo to delo za silo opravljeno, je prišel father Odilo, da z "žegnom" izžene vse slabo iz tega poslopja in ga posveti samo dobremu. (Ali je požegnal tudi spodnje prostore, kjer bodo v čast božjo včasi plesali, mi ni znano.) Eden, ki je slučajno naletel na ta dogodek, je pripovedoval, da je videl poljske zle duhove, ki so bežali pred žegnom in fatrom iz dvorane na vse strani. S tem je fater Odilo napravil prostor sv. Ani in ji izročil v varstvo staro halo (pardon: cerkev).

To je torej tretja slov. cerkev v Johnstownu. V vseh treh so postavili žensko patrono cerkvi. Kaj je s svetniki moškega spola? Ali ne bosta Grdina in Jerič nič protestirala proti tej "spolni krivici"? Morda jim je pa moških svetnikov zmanjkalo, boste morda ugovarjali. To je mogoče, ker moški nismo toliko pobožni kot ženske. Toda vseeno se še dobi tu ali tam kak moški, ki ga lahko proglasite za novega svetnika.

V New Yorku je bil na primer lani umorjen rev. Jos. Leonard. Umoril ga je neki Steinmetz zato, ker je preveč ljubil njegovo ženo. Bil je toraj mučenik za ljubezen in kot tak je vreden, da postane svetnik. Obenem bi s postavitvijo moškega svetnika v eno tukajšnjih cerkev zadostili enakopravnosti.

Ker torej ese fatrom biznes še precej, se med naprednimi opaža nekako razočaranje, češ, vsa naprednost v Johnstownu je ali pa bo šla rakom žvižgat. Pa ne bo še tako hudo! V resnici je to le nekaka preizkušnja ali čistilnica, ki naj odloči, kdo je in kdo ni naš. Vsi tisti, ki so jih fatri na tako lahek način pridobili za cerkev, v resnici še nikoli niso bili napredni v pravem pomenu besede. Cerkve se niso ogibali zato, ker so jim soc. vero ukradli, kar fatri tako radi poudarjajo, ampak radi večne kolekte, predragih pogrebov, krstov itd. Vse to je pri slov. fatrih menda nekaj ceneje, včasi še celo zastonj, za začetek seveda, da se tako ljudi privabi. Toda to ne bo vedno tako.

Cerkev, kot že prej omenjeno, je zadolžena za trikratno vrednost. Kdo bo plačal? Tisti, ki so se dali ujeti priliznjenim besedam fatrov. Ko bodo oni spoznali, da kljub večnemu dajanju cerkev ne bo nikoli plačana, še manj pa njihova, da jih fatri tolažijo z boljšim življenjem po smrti, med tem ko sami skrbe, da ga imajo že tukaj, takrat boste za ena izkušnjo bogatejši in priznali boste, da so imeli socialisti prav, ko so vas svarili. Ako se pa vam kljub vsemu temu ne bodo odprle oči, se vas prosi za božjo voljo, da nehajte "jamrati" čez slabe čase, katere v svoji nevednosti sami pomagate podaljševati.

Nekaterim to pisanje ne bo ugajalo, toda ne jezite se nad menoj, ljudje božji! Vzrok je namreč tale: Ko je fater Odilo z žegnom izgnal zle duhove iz poljske hale, je eden teh priletel do mene in povzročil to pisanje. Kriv je torej Odilo in njegova kadilnica! **John Gračner, 82.**

Poročilo o stavki v Oglesbyju

Oglesby, Ill.—Javnost bo morda mislila, da vsi spimo, toda temu ni tako. Pred tremi tedni smo dobili v naselbino družbo Dress Manufacturing Lipson Inc., in to s kooperacijo domačih trgovcev. Dekleta so delala dva tedna brezplačno, češ, da potrebujejo vaj, ker niso izurjene v šivanju, resnično izurjenih pa sploh marali niso. Za vse tri tedne dela so končno prejele od dveh do deset dolarjev plače!

Morda ne bi niti tega prejele, da se ni pričelo gibanje za organizacijo. Ker pa je Lipson ušel iz Chicaga k nam, ko so se hotele njegove sramotno nizko plačane delavke tam organizirati za boljše mezde, se razume, da ga preganja unija Garment Workers, zato so delavke poskusile z organiziranjem tudi tukaj.

Tu pa se prične boj, piketiranje s pomočjo unijskih članov in nekaj simpatičarjev iz Oglesbya in La Salla. Dosedaj, ko to pišem, še ni uspeha. Delati sicer ne morejo, izzivajo pa vendarle. Videla sem na svoje oči, kako so se punčare režale piketom skozi okna. Te punčare, neiskušene kakor so, so tičale v tovarni kot muhe, piketi so sicer branili, policaj je pa odprl vrata in telebnila so nezavedna, neizkušena dekleta z največjim veseljem skozi vrata. Nahujskani so slabo podučeni. Siromaki so ploskali ko se je pojavil Lipson.

Kje je delavski razum in zavednost? Baš ti delavci so bili že dovolj dobro nasmukani, ko so pred tremi leti v banki zgubili vse trdo prislužene cente. Prizanešeno ni bilo niti malčkom; ukradli so tudi tem njihove skromne prihranke. Ljudje, ki so odgovorni za današnjo situacijo v naselbini, baš ti ljudje niso izgubili ničesar. Pobrali so svoj denar še predno je banka propadla. To zapeljano ljudstvo pa je ploskalo svojim izkoriščevalcem, mesto da bi pomagalo izvojevati svoje delavske pravice. Da se rešimo izkoriščanja človeka po človeku in krivičnega sistema, potrebujemo sodelovanja in aktivnosti med delavstvom. Mladini sicer ne zamerim, ker delavskega boja ne razume; od kod naj dobi potrebne vzgoje: v cerkvi, šoli, kinu, iz meščanskega časopisja? Vse to je v rokah izkoriščevalcev, ki vzgajajo mladino po svoje—sebi v prid. Mladina čita malo, pa še kar čita, je sovražno delavskemu pokretu.

Obsojanja vredno in sramotno pa je to: oče, član delavske unije, med piketi, njegova hči pa med nezavednimi delavkami, ki hočejo delati za vsako ceno in niti slišati nočejo o kakem organiziranju. Najhujše pa je turojeno dekle slovenskih staršev, ki je skrajno predrzna in nesramna, da je piketu pljunila v obraz, češ, da se ne boji! Staršev tega dekleta gotovo ne boli ime, ki se jih je pred leti prijelo radi stavkolomstva, ki ga otroci ob vsaki priliki ponavljajo in obkladajo njih lastne otroke z njim. Toda to ni dovolj. Dotična punčara se ne umije tega imena nikoli! Lipson si lepo napolnjuje žepe, dekleta, ki v takih razmerah delajo zanj, pa ostanejo z imeni, ki so jih zaslužile. (Ime dotične, če treba, kasneje.)

Dolžnost vsakega zavednega delavca in delavke je, da poduči dekleta, da bodo razumela pravilno. Tu ne gre za preganjanje deklet, da ne bi smele delati, kakor večina razume. Mi, kot člani unije in simpatičarji zatiranega delavstva, hočemo svoje pravice in pošteno plačo za svoje delo. Tu ne gre za teh par deklet, ampak za to, da se preiskusi moč delavstva. Če podležemo, tedaj se bo šele pričelo suženjstvo. Naši možje bodo spet delali za sramotno plačo dveh dolarjev po cementarnah.

Delavstvo naj ne nasede grdim, umazanim govoricam, da plačuje unijski asesment le zato, da se unijski voditelji vlačijo z ničvrednimi ženskami. Dober voditelj zasluži, da se ga dobro plača; drugače pa je poleg voditelja le človek. Ne ustrašimo se, češ, da nismo dovolj močni, da se bi borili proti kompaniji radi njenega izkoriščanja. Gmotno res nismo močni, z zdravim razumom in trdno voljo ter solidarnim nastopom pa lahko pokažemo našo moč!

Oni dan so bila vsa dekleta iz tovarne gredoč fotografirana, tako da bo vedel o njih tudi zunanji svet. Nekatere so si zakrivale obraze, kar znači, da se vendarle sramujejo svojega početja. **Mary Kernz, 95.**

Konferenca in piknik

Bridgeville, Pa. — Prihodnja konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice se bo vršila dne 25. avg. na Pyer Hillu v dvorani društva Domovina št. 295 SNPJ, popoldne pa konferenčni piknik.

Uljudno se vabijo vsi člani in somišljeniki ter prijatelji, da nas obiščete v velikem številu. Pripravljalni odbor bo preskrbel vse potrebno za žejne in lačne ter plesaželjne. Udeležite se v velikem številu! Vabljeni ste prav vsi! Mi smo pa pripravljeni poset vrniti.

Pokažimo našo delavsko zavednost in solidarnost na 25. avg. s tem, da pridemo na konferenco in konferenčni piknik vsi, ki se zavedamo, da nam je delavska organizacija potrebna. Kajti edino potom delavske organizacije se bo delavstvo osvobodilo izpod kapitalistične sužnjosti in bo prišlo v boljšo človeško družbo. Odzovite se v ogromnem številu 25. avg. na konferenco in na piknik! Na veselo svidenje!

Frank Strah.

—Federated Pictures.

Demonstracije proti stavkokazom v Camdenu, N. J.

Prijateljstvo med ameriškim in mehiškim delavstvom

Mexico City. — Prijateljstvo med ameriškim in mehiškim organiziranim delavstvom je bilo bolj scementirano na konvenciji Mehiške delavske federacije po E. O. Cassawayju, posebnem zastopniku Ameriške delavske federacije. Cassaway, član U. M. W., je dvakrat nastopil pred konvencijo, ob otvoritvi in zaključku.

Človek je rekel—in bil je dež

Vprašanje umetnega dežja

V črni Afriki bijejo čarovniki ure in ure enakomerno po bobnih, da bi priklicali dež, lamaistični menihi v Tibetu delajo trušč z rogovi, v Avstraliji tulijo domačini proti brezoblačnemu nebu, da bi se jih bogovi usmilili z dežjem — v kulturnih deželah pa delajo tehniki in meteorologi neumorno noč in dan, da bi končno rešili starodavni problem umetnega dežja ob poljubnih prilikah.

Ti napori znanstvenikov še niso dali velikih uspehov, saj še danes ne vemo natančno, kakšne so sile, ki odločajo na zemlji o vremenu, in kako delujejo. Vemo samo, da so te sile ogromne. Ugotovili so n. pr., da je ozračje nad severno poloblo v januarju za kakšnih deset miljard ton težje nego ob istem času nad južno poloblo. Iz tega si lahko predstavljamo, kakšne sile so potrebne, da izvršijo tako ogromne preložitve zračnih mas v zvezi z menjajočimi se temperaturami letnih dob.

L. 1919. je avstralski osrednji meteorološki zavod sporočil, da je sposoben s posebnimi raketami in drugimi pripomočki izsiliti iz oblakov, ki se hočejo razpršiti, dež. Vsaka deževna postaja te vrste bi stala 400 funtov, isto toliko bi znašali letni obratni stroški. To je bilo pre-drago in poskusi v tej smeri so se ustavili. Dve leti pozneje je zbudil pozornost vsega sveta s sličnimi poskusi Američan Hatfield, in farmarji so zbrali zanj 50,000 dol., da bi svojo idejo izvedel do konca. Toda dež, ki ga je proizvajal Hatfield, je bil daleč pod letnim povprečjem in danes ni več znano, da-li je dosegel kakšen večji uspeh.

V novejšem času so imeli nekaj uspeha z raketami, ki se razpočijo med oblaki in prepečujejo točo, v Švici. A to je le deloma rešitev starega problema in še ta rešitev je uporabna menda samo za neke določene, posebno ugodne okoliščine. Hamburški profesor Weygand in angleški raziskovalec Bancroft sta delala poskuse za razpršitev megle. Pri tem se je zgodilo, da je začelo iz megle deževati, torej sta dosegla uspeh, ki je v nekem pogledu vse važnejši nego to, kar sta spočetka nameravala. Bancroft je stresal iz svojega letala v oblake pozitivno nabit pesek. Ob Zuyderskem morju je fizik Veraart trosil v oblake spet leden prašek, meneč, da bo to zračno vlago prisililo, da se skondenzira okrog teh kondenzacijskih jeder in se spusti v podobi dežnih kapelj na tla. Drugod so trosili v oblake kaolin, v Južni Afriki pa navaden pesek. Vsi ti poskusi so dali omejene uspehe.

V Rusiji so hoteli stvar rešiti s pomočjo električnega generatorja visoke napetosti, s katerim so oblakom lahko dajali napetost 75,000 voltov. Ni znano, kakšen je bil uspeh, kakor ni znano, da-li že praktično izkoriščajo rezultate nekih drugih poskusov, ki so jih vršili v Ruskem Turkestanu. Lani je bilo o tem veliko govora, trdili so, da je uspelo Rusom izumiti cenene metode za proizvajanje umetnega dežja, odprave megle in toče. Potem pa so nadaljnje vesti o tem utihnile.

Kakor vidimo, stari problem človeku ne da miru, vedno znova se vrača k njemu in ga skuša rešiti. Vsaka nova katastrofalna suša in vsaka toča ga vzpodbuja k nadaljnemu delu. Znanost je zmogla že marsikaj, kar je videti prej nemogoče.

Ženske in dolgost življenja

Dočim se je povprečje človeške življenjske dobe v zadnjih 50 letih močno dvignilo, trdi angleški zdravnik prof. dr. James Irvington na podlagi svojega proučavanja, da živi današnja ženska povprečno dve leti manj nego njena mati in stara mati.

Vzroke za ta pojav, ki je v hudi opreki z osebnim vtisom, ki ga ima vsakdo izmed nas in tudi v opreki z dosedanjimi znanstvenimi izsledki, je iskati po mnenju dr. Irvingtona v današnjem življenskem načinu ženske. Živi gotovo bolj intenzivno in živčno nego ženska minulih dob. Da išče angleški zdravnik krivdo tudi v današnji ženski modi in v načelu vitke linije, se razume samo po sebi, čeprav mora po drugi strani priznati, da je današnje žensko oblačilo v mnogih pogledih veliko bolj zdravo, pametnejše in bolj praktično, nego je bilo kdaj prej. Ne ugaja mu pa, kako se ženske oblačijo pozimi. Po njegovem bi morale biti za svoje telesno in duševno zdravje v tem času odete v debelo plast tolšče.

Profesor Irvington trdi, da so bile ženske v njegovi mladosti neprimerno odpornejše nego danes. Niso bile sicer tako krepke in tudi niso toliko zmogle, zato pa je bila njih sposobnost pasivnega prenašanja vseh nadlog in bolezni toliko večja.

Senzacionalno odkritje

V bivšem nemškem delu Nove Gvineje so avstralski raziskovalci že lani odkrili še neznan rod domačinov, ki je bil na visoki kulturni stopnji.

Sedaj pa poročajo, da je avstralskemu etnologu dr. Archerleyu uspela še vse bolj senzacionalna najdba. V pragozdu je namreč odkril ogromen labirint v skalo vsekanih hodnikov, ki so vodili do velikanskega mavzoleja, v njem pa je bilo večje število izborno ohranjenih človeških mumij. Ta trupla so čepela vsa na tleh in so si podpirala glavo z rokami. Acherley ceni starost te najdbe na več tisoč let in ni izključeno, da se obetajo znanosti tukaj še nepričakovana dognanja.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana.

ški rudar—čudodelni zdravnik

so izpustili iz zaporov stani kazni nekega emi- iz Idrije. Odkar se je v Ljubljani, je bil že dva- tiran zaradi zdravljenja. Prvič je bil oproščen, je bil obsojen na nekaj zapora.

bra je prišel na prosto, sedi v Ljubljanski jet- osumljen, da je kljub daljeval svoj neprijav- nedovoljeni zdravniški Prav za prav je po po- rudar, v Idriji je kopal, zdaj 31 let in zelo inteli- Toda v Ljubljani si je drug poklic, ki mu je ba- dobro nesel. Izvrševal zdravniški poklic po metodah, zlasti pa je rad ženam, ki so zanosile Odpravljal je plodo- obilno klientelo. Plo- odpravljal z operacijami o, da ni bilo niti enega ga primera, kaže, da je rudar zelo izurjen. Nje- etnost je tako zaslove- kmalu imel več pacijen- klicni zdravniki. Tudi i honorarjih oziral na premoženjsko stanje: in delavkam je raču- ke ko mestnim gospam, ti zahajale k njemu. a aretirali na osnovi anonimnega pisma, ki so le poslale sosede ali pa nik, ki je od sosedov aj počne ta idrijski mo- Po izjavah sosedov je v zdravljenje z "opera- manj 40 žensk, računal a vsako odpravo po 300 Din. Niti ena njegovih k ni imela nesreče z nje- zdravljenjem, ne enega jenja, ne ene smrti. zdravil je tudi druge bo- Tako zatrjuje sam, da je nekega poštnega usluž- si je bil nakopal pljuč- so že vsi zdravniki obu- njim. Ko je bolnik imel pinj vročine, je zdrav- domačim, naj bodo pri- na smrt, rešitev je ne- Tedaj pa so poklicali zača" in ta je bolnika Na hrbtu je masiral z neko mažo iz znane na prsa pa je položil Tako so ravnali z bol- es dan in vso noč—in i umrl, stanje se mu je vročina padla in zdaj popolnoma zdrav. a pa aretiranec trdo- taji, da bi bil odpravljal Vtaknili so ga v zapor, ati se bo moral zaradi r je izvrševal poklic, ki voljen in ki ga ne zna, ni doktor medicine. Ali je pozvalo za pričo ome- poštnega uslužbenca, ni

na strela.—Letošnje po- izredno suho, nobenega le zdaj pa zdaj se usu- alne nevihte s svojimi s točo in strelo. Pred devi je tako prihrumela nad krško okolico. Stre- grale in grozile zanetiti ada strela je udarila v estnika Antona Goren- Drnovem. Posestnika ni pač pa so bili doma žena, dva otroka in že- ti Amalija Zorko. Stre- lemežu švignila v sobo, sobe v drugo, podrla vso na tla, razbila vežna er odšla v zemljo. So- videli, da je udarila v Gorenčevo hišo ter so hiteli na pomoč. Našli so ne nezavestno. Pregle- jih ter ugotovili, da sta in stara mati ranjeni od Poldrugo uro so se tru- je z umetnim dihanjem napeli, da so obudili vse in življenju. Drug so- el naglo po primarija kr- nice dr. Murglja, ki je jence pregledal, nudil rvo pomoč in so zdaj že devi iz nevarnosti. Brez sedov pa bi bil posest- vnji vrstvi domov našel vso družino mrtvo.

a v Mariboru.—Spet je ralo svojo žrtev v Ma- vado je vid 35-letnemu elekrotehniku Josipu Kavšku. Moral je namreč pregledati vžigalne sveče mestnih avtobusov v Plinarniški ulici s posebnim merilnim aparatom. Zaradi velike napetosti električnega toka pa je 25. julija ta aparat eksplodiral v Kavškovi roki in drobci stekla so se mu zapičili v oči. Posledice so bile strašne. Eno oko se mu je takoj izlilo, drugo je nevarno ranjeno. Drugo oko so sicer v bolnišnici takoj operirali, a bo najbrže vsa pomoč zaman, delavec bo izgubil vid in s tem tudi delo. Kavšek ima ženo in enega otroka.

Roparski umor. — V Dolenji vasi pri Rakeku, na neki gmajni, so našli ustreljenega 31-letnega železničarjevega sina Lojzeta Bombača iz Dolenje vasi. Mislili so sprva, da gre za samomor, ker je imel pokojni pri sebi revolver, iz katerega je bilo oddanih troje strelov. Zdaj pa je ugotovljeno, da je postal Bombač najbrže žrtev roparskega napada. Bombač je bil namreč spreten, povsod znan tihotapec. Svoj čas je služil pri graničarjih in odtod njegovo znanje, kako neopaženo prekoračiti mejo. Pravijo, da je bil prav radi tega eden najbolj spretnih in druznih tihotapcev na Notranjskem. Mnogo konj je že spravil čez mejo, marsikateremu kmetu je priskrbel s tem dobro prodajo. Tudi 11. t. m. je vodil skupino konj čez mejo v Italijo. Prišel je srečno v Italijo ter tamkaj prodal konje in se dne 16. t. m. vrnil spet neopaženo čez mejo. V Zelšah pri Rakeku se je ustavil v neki gostilni in pil z nekim tujcem, ki ga nihče ni poznal. S tem tujcem je tudi odšel iz gostilne —in tu je izginila vsaka sled za njim in za tujcem. Šele zdaj so našli njegovo truplo v nekem grmovju v rakeški okolici. V gostilni je še nosil v svoji listnici 3000 lir, pri mrtvecu pa niso našli ne listnice ne denarja. Zaradi tega sodijo, da je bil nanj izvršen roparski napad.

Nenavadno dejanje 12-letnika. —Zgodilo se je v neki vasi v bližini Črne pri Prevaljah. Tamkaj so bili v družini nekega trgovca — imena ne poročajo — stalno prepiri med možem in ženo, ker je žena imela ljubimca. Vse te prepire je poslušal njun 12-letni sin. Kdo ve, kako je bilo temu fantu in kdaj se mu je rodila misel na dejanje, ki ga je pred nekaj dnevi izvršil. Njegov oče je spet odšel na službeno potovanje in mati je ostala sama. Ko se je pred nekaj dnevi ponoči fant prebudil in ga je bilo strah, je klical mater, ki pa se ni oglasila. Fantiček je šel v materino sobo ter opazil, da leži v postelji pri materi tisti tuji moški, ki je zahajal k materi, kadar ni bilo očeta doma. Fant se je obrnil, šel po očetovo puško, se vrnil v materino spalnico ter pomeril in sprožil. Mati je zakričala, bila je zadeta. Ljubimec je izginil v noč, mati je umrla. Tako je dvanajstletni fant s krvavim dejanjem zaključil družinsko tragedijo. O dogodku so mnogo pisali vsi jugoslovanski listi.

Kapitalistični naskok na delavstvo.—Z vseh krajev Slovenije pa tudi s Hrvaškega in iz Srbije prihajajo stalno poročila o stavkah. V Ljubljani stavkajo tiskarski delavci, pred dnevi se je končala jeseniška stavka, v Šoštanju so stavkali delavci usnjarne Woschnagg, v Mariboru so stavkali delavci in delavke več tekstilnih podjetij, in spet poročajo, da stavka delavstvo nekega tekstilnega podjetja v Mariboru. Podjetja namreč ne izvajajo členov kolektivnih pogodb ali pa skušajo znižati mezde. Odtod veliko število mezdnih bojev in stavk. V Mariboru stavka zdaj okrog 500 tekstilničarjev, ki jim je podjetje sporočilo, da bo znižalo mezde za 10%. Zastopniki podjetja so se pogajali z delavstvom, a do sporazuma ni prišlo. Lastnik podjetja sam uživa počitnice v Dalmaciji in počiva od "mučnega dela." Ko so mu sporočili ravnatelji, kako je s položajem, je telefoniral gospod industrijec, da do 3. avgusta, ko se vrne, ne more biti pogajanj. (Da bi prekinil uživanje v Dalmaciji, to gospodu še malo ne pride na misel.) Zaradi tega je delastvo stopilo v stavko, da čimprej doseže pogajanja in odbije napad na svoje mezde. V Ivancu v Hrvaškem zagorju so stavkali rudarji. Tudi tu je podjetje hotelo znižati mezde za 10%. Rudarji so stopili v stavko, vsi so ostali v rudniku 38 ur, dokler ni bil dosežen sporazum. Vse to kaže, da se je jugoslavanski kapitalizem dogovorno lotil znižanja delavskih mezd, ki so povsod take, da delavci stradajo. Kaj pa piše klerikalni tednik za kmete, "Domoljub"? V zadnji številki objavlja dolg članek o "podtalnem delu" socialistov in komunistov. Toliko zlobnih laži ne zmore noben antikrist, kakor jih je natrosil ta katoliški "Domoljub" svojim vernim bralcem po očiščujočem evharističnem kongresu. Najprej na splošno ozmerja metodo štrajkanja, češ, da se dogajajo štrajki le tam, kjer ima prebivalstvo polno svobodo, in da štrajki niso borbe za zboljšanje mezd, ampak skoraj vse stavke so delo brezverskih socialistov in komunistov in so namerjene proti katoliški oblasti. Pri nas posebno da so stavke naperjene proti sedanji vladi, v kateri sedi dr. Korošec. Katoliški "Domoljub" pravi, da so uživali socialisti vse mogoče ugodnosti, ko je vladala diktatura, ki je podpirala socialiste in preganjala katolike. Zdaj pa, ko je soc. zaveznikom liberalcem odklenkalo in sedi katoliški mož v vladi, zdaj socialisti organizirajo stavke, da bi zahtevali od režima takojšnje odstranjenje vsega, kar so zagrešili pretekli režimi v dolgih letih. Sedanje stavke so le "podtalno" delo brezverskih marksistov, kar priča tudi celjski zlet "Svobode," ki je bila ena sama velika manifestacija za brezverski komunizem in sovjetsko misel ter demonstracija proti sedanji vladi. S tem dolgim člankom "Domoljub" podžiga po stari metodi kmete proti delavstvu, pljuje na stavke kot politična igračkanja in blagoslavlja ukrepe sedanjega režima, s katerimi se zatira delavsko gibanje. Ko pa bo prišla prilika, da lahko javno pokažemo na te plati klerikalnega tiska, bo ves klerikalni tisk zatrobental, da mu gori verno srce le za delavstvo. (Naj navedemo še tole drobtino o tem, kako skrbe za delavstvo in koga pošiljajo delavstvu, da ga izobrazuje. Ko je bil evharistični kongres, so bila organizirana predavanja za razne stanove. Bilo je tudi posebno predavanje, namenjeno delavstvu. In kdo je predaval tem delavcem? Industrijalec, kapitalist.)

Odjemalci nimajo zagovornikov med poslanci

Kongresniki in senatorji za Copelandov predlog

Washington. — (FP) — Koliko zagovornikov imajo odjemalci med kongresniki in senatorji, je bilo najbolj razvidno zadnji teden, ko so poslanci obeh zbornic prihajali v dolgi paradi pred odsek nižje zbornice za meddržavno trgovino, ki že dalj časa vodi zaslišanje o Copelandovem predlogu za vladno kontrolo živežne in medicinske industrije.

Niti enega "ljudskega" zastopnika ni bilo med njimi, ki bi govoril v interesu konzumentov in pobijal Copelandov osnutek, katerega je že sprejela senatna zbornica. Pred odsek so prihajali v interesu te ali druge skupine podjetnikov patentirane medicine, kozmetike in pa lastnikov sadnih nasadov.

Na čelo parade so se postavili trije kongresniki iz Floride, kjer žele pridelovalci oranž, lemon in "grapefruita" tudi v bodoče postavljati na trg zelen, pa lepo pobarvan sadež ter se branijo čiščenja istega strupenih snovi, ki ostanejo na sadežu kot posledica škropljenja proti mrčesu. Pravijo, da bi jim to dalo preveč dela in—nepotrebne stroške. Odjemalci naj sadje kar doma umivajo, če nočejo uživati strupenih kemikalij, ki imajo svoja ležišča pri peclju in "muhi." Za pridelovalca je tudi bolje, če sadje potrga, ko je še zeleno ali kvečjemu napol zrelo. Okusno res ni, ampak kdo gleda na okus drugi ko odjemalec. Ta pa ne šteje, vsaj ne pri kongresnikih in senatorjih.

Senator W. F. George iz Georgije je na vsak način hotel dodati eno besedico, ki bi še bolj protektirala pravice sadjarskih interesov do zastrupljevanja odjemalcev. To se mogoče nekam grobo sliši, toda ni nobena izmišljotina. Poleg pravice do izžemanja odjemalcev s prodajanjem raznih ničvrednih ali pa škodljivih zmazkov, je to sploh glavno vprašanje, okrog katerega se bije boj v zvezi s Copelandovim predlogom.

Congresnik W. P. Connery iz Massachusettsa je nastopil v interesu "Vegetable Compounda," katerega je patentirala njegova sorodnica Lydia Pinkham. Ona je sicer že mrtva, toda biznis, od katerega žanje lepe profite tudi Conneryjeva družina, še vedno napreduje. In kongresnik Connery, ki je drugače "delavski prijatelj," hoče, da vlada tudi v bodoče ne meče kakšnih polen na gladko cesto "Vegetable Compounda" pokojne Lydie Pinkhamove. Ta "compound" ali zmes je sicer slab produkt, toda je denar v njem.

Ves čas zaslišanja se obešajo okrog odseka tudi lobisti oglaševalnih agencij in zagovornikov "svobode tiska" — časopisnih magnatov in revij. Ti predvsem urgirajo naglo sprejetje Copelandovega predloga. Njih največja bojazen je, da v Washington na čudežen način ne navale konzumenti ali njih zastopniki, ki bi lahko zmešali štreno. Ampak ta bojazen je prazen strah. Prvič kapitalistično časopisje molči o tem osnutku, drugič so pa tudi konzumenti slabo organizirani. Oboje pa zadostuje, da je "javno mnenje" —mrtvo.

Kritika proti Copelandovemu osnutku je prišla le z dveh strani. Na eni strani ga je pobijal kongresnik J. M. Mead iz New Yorka, ker bi on rad videl sprejetje njegovega predloga, ki je še slabši ko Copelandov.

Druga skupina so bili pa zastopniki manjših tovarnarjev in trgovcev z juga, ki žele, da ostane pri "status quo." Po njih mnenju je sedanji zakon, poznan kot Pure Food and Drug Law, popolnoma dober. Saj so vsi skupaj delali dober biznis, večji in manjši tovarnarji ter prodajalci slabih ali celo škodljivih zmazkov. Zakaj naj bi ogražali barko, ki je povsem lepo plavala?!

Tako je v Washingtonu. O poslancih, ki bi zagovarjali in se borili za interese konzumentov, ni nobenega sluha. Vzrok je pač, ker odjemalci niso organizirani. V moderni družbi šteje pa le organizacija. Tega se predvsem zaveda velebiznis.

Amlie in Marcantonio o novi stranki

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Kongresnik Amlie je mož drugačnih nazorov. Polaga veliko važnost "na ameriško sceno" in prilagoditvi novega gibanja ameriški psihologiji in razmeram. Zagovarja napad na obstoječi družabni red iz načelnega stališča in ne samo s stališča takojšnjih zahtev in razrednega boja. Obstoj tega sicer ne zanika, rad bi ga pa ublažil. Marcantonino vidi na drugi strani še "hujše divjanje večnega razrednega boja" in mu je pripravljen prilivati z napadom na žepe aristokracije in tudi drugače.

"Vsako tretjestrankarsko gibanje, ki bo ignoriralo takojšnje masne zahteve in se koncentriralo na sanjaštvo in sintetične solucije enkrat v bodočnosti, je obsojeno na politično smetišče vseh sličnih gibanj v preteklosti," pravi Marcantonio.

Kongresnik Amlie pa poziva na organiziranje "domačega ameriškega radikalnega gibanja". V novem gibanju, ki je po njegovem zatrdilu "odprto in fundamentalno radikalno", ne vidi obnove LaFollettovega gibanja, ki je bilo ustanovljeno, da "reformira hibe kapitalizma". "Glavno vprašanje, kateremu moramo zreti v obraz v bodočih kampanjah, je izbira med sedanjim reformiranim ali nereformiranim sistemom na eni strani, na drugi pa organiziranje racionalnega ekonomskega sistema, ki bo baziral na produkciji za rabo in ne za profit."

S samim koncentriranjem na takojšnje zahteve se po njegovem mnenju ne bo daleč prišlo. On polaga veliko važnosti tudi na izobraženje delavskih mas, "ljudi s ceste in na farmi." V ta namen je spisal večjo brošuro pod naslovom "Forgotten Man", v kateri razpravlja jako temeljito o sedanjih problemih, o koncentraciji bogastva in o prehodnji taktiki iz kapitalizma v novo družbo "ekonomske obilice".

Organizatorji nove delavske stranke še tudi niso na jasnem, ali naj poskušajo ustanoviti to stranko že za prihodnje predsedniške volitve ali pa se pripravijo za kampanjo štiri leta pozneje. Najprej bodo vsekakor skušali z organiziranjem gibanja po državah. V ta namen se imajo vršiti konvencije ali konference v več državah v prihodnjih mesecih. Koliko bodo v tem uspešni, je v veliki meri odvisno tudi od finančnih sredstev.

Do odločitve, če pride do ustanovitve nove stranke že za prihodnje volitve, bo prišlo na splošni konvenciji, ki se bo vršila prihodnjega februarja ali marca. Odvisno bo predvsem o stališču organiziranega delavstva, ki sicer postaja bolj in bolj naklonjeno ideji za neodvisno politično akcijo, vendar je pa vprašanje, če bo pripravljeno pretrgati zveze z Rooseveltovo administracijo. Znamenj do zdaj še ni, da bo prišlo do tega. Na drugi strani je pa večji sentiment za ustanovitev državnih strank, ki naj bi se koncentrirale na izvolitev kongresnikov in senatorjev ter na osvojitev državnih administracij.

Demonstracije mehiških farmarjev proti županu v Matamorasu tik ob meji Texasa. —Federated Pictures

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

2657-59 Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.........2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, taj.bol.odd.2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.......2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila......2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

FRANK SOMRAK, prvi podpredsednik.....996 E. 74th St., Cleveland, O.
JOHN E. LOKAR JR., drugi podpredsednik.1198 E. 170th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODSEK:

MATH PETROVICH, predsednik............595 E. 140th St., Cleveland, O.
ANTHONY CVETKOVICH..............983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
JOHN OLIP..................149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills. Ill.

POROTNI ODSEK:

JOHN GORŠEK, predsednik..............414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON ŠULAR..............................Box 27, Arma, Kans.
JOHN TRČELJ..............................Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ..............................Box 61, Parkhill, Pa.
FRANK BARBICH....................19511 Muskoka Ave., Cleveland, O.

NADZORNI ODSEK:

FRANK ZAITZ, predsednik...............3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
FRED MALGAI...........................25 Central Park, Peru, Ill.
JACOB AMBROZICH......................418 Pierce St., Eveleth, Minn.

POZOR!—Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v gl. uradu, se vrši takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se naslove na predsedništvo.
VSE DENARNE pošiljatve in stvari, ki se tičejo gl. upravnega odseka in jednote vobče, naj se pošiljajo na gl. tajništvo.
Vse zadeve, tikajoče se bolniške podpore, naj se pošiljajo na bol. tajništvo.
Vse zadeve v zvezi z blagajniškimi posli, naj se pošiljajo na blagajništvo.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odboru naj se pošiljajo Frank Zajcu, predsedniku nadzornega odbora.
VSI PRIZIVI na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na John Gorška, predsednika porotnega odseka.
VSI DOPISI in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse, kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na "PROSVETO," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:
Communications for the supreme president should be addressed to him.
All remittances of money and business concerning lodges and members other than sick benefit should be addressed to secretary's office.
Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.
Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.

Sentiment za delavski amendment narašča

Za Hillquitov amendment se izrekle nadaljnje organizacije

Chicago. — Prošli teden se je sedem nadaljnjih cetralnih delavskih unij izreklo za Hillquitov amendment delavskih pravic in večje število krajevnih unij ter delavske podporne organizacije. V kampanjo so stopili tudi farmarji.

Na priporočilo predsednika Franka C. Martela in eksekutive se je za amendment delavskih pravic izrekla Detroitska delavska federacija. V akcijo za sprejetje tega dodatka so stopile tudi centralne delavske unije v Grand Rapidsu, Mich., v Massilonu, O., v Ashtabuli, O., osrednja odbora Amalgamated Clothing Workers in International Ladies Garment Workers v Baltimoru in državna konferenca pleskarske unije v Wisconsinu.

Delavski odbor za sponsoriranje tega amendmenta je prejel obvestilo o indorsiranju tudi od krajevne unije avtnih delavcev v St. Louisu, tiskarske unije v Baltimoru, čevljarske unije v Milwaukeeju, unije gasolinskih delavcev v Ft. Waynu, pekarske unije v Massilonu, brivske v Toledu, unije knjigovodij in stenografistk v New Yorku in od več drugih.

V akcijo je stopil tudi farmarski odbor za sponsoriranje tega amendmenta. Odbor se je obrnil na razne farmarske organizacije, katere urgira, naj se zavzamejo za sprejetje Hillquitovega amendmenta, ki odpira legalno pot za ustanovitev delavske in farmarske države in odpravo profitnega sistema. V Wisconsinu je nekaj farmarskih organizacij že sprejelo ta amendment.

Zanimanje za ta amendment so pokazale tudi tri največje delavske podporne organizacije — Workmen's Circle, katere član je bil mnogo let tudi pokojni Morris Hillquit, Jewish National Workers Alliance in SNPJ. Formalno se je izrekla za dodatek eksekutiva Jewish National Workers Alliance, tajnik Workmen's Circle Joseph Baskin in predsednik SNPJ Vincent Cainkar pa sta se pridružila odboru za sponsoriranje tega amendmenta med podpornimi organizacijami. Pričakuje se, da se glavna odbora obeh organizacij formalno izrečeta za Hillquitov dodatek.

V teku je tudi kampanja za nabiranje podpisov na peticije, ki bodo predložene justičnemu odseku nižje zbornice kongresa, pred katerim se nahaja amendment delavskih pravic — H. J. R. 327. Odbor priporoča organizacijam in posameznikom, naj urgirajo justični odsek, da odredi zaslišanje in priporoča ta amendment zbornici.

STAVKA RELIFNIH DELAVCEV V NEW YORKU

New York. — V četrtek je bil Hugh Johnson, direktor relifnih del v New Yorku, prisiljen ustaviti delo na stanovanjskem projektu v slumskem distriktu radi stavke 200 relifnih gradbenih delavcev. Zastavkali so proti "zaščitni" plači, ki znaša $93.50 na mesec za izvežbane delavce ali približno polovico manj kot je unijska lestvica.

Johnson je zagrozil stavkarjem, da bodo vrženi z relifne liste, če se do petka ne vrnejo na delo. Stavko so oklicale gradbene unije. Napram njim je izrazil simpatije tudi Langdon Post, načelnik mestne stanovanjske komisije, ki je za protekcijo unijske lestvice.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Zaroka na grobu

POVEST

Spisal Mihevc Nace

Je pa vendar tudi dvomil. Prav radi tego pa, ker se mu je zdelo možno, da je Ada začela to stvar ("— nu, fant pa je še mlad —!") je sklenil počakati in opazovati; potem šele bi spregovoril odkrito besedo s Pavletom.

Čas je bežal z vso naglico. Venturinijevi so ostali na Bledu še kakih štirinajst dni. Medtem ko so Pavle, Ada in njen brat hodili po planinah, se je Adina mati pripravljala, da vso stvar razjasni svojemu soprogu, ki o tem še vedno ni nič vedel; njej pa je bila Ada že vse povedala. Dasi mati ni popolnoma odobravala Adíne ljubezni in je bila prve dni zelo osupla, ji je vendar vse dopuščala in navidez njeno ravnanje celo odobravala, kajti zares jo je nenavadno ljubila. Tudi ona je bila nenavadno izobražena, precej širokega obzorja in ne ravno ozkosrčnih nazorov, vendar je bila neodločna vselej, kadar je bilo treba te nazore braniti v praksi in jih uveljaviti v življenju.

Dobro je poznala značaj svoje hčere in vedela je, da ta ne bo popustila; z eno besedo: Zavedala se je, da je stvar resna. Vedela pa je tudi, da se bo njen mož temu uprl, da bo ogenj v strehi in da bo takoj hotel oditi z Bleda z vso družino. Da bi ne pokvarila počitnic, je odlašala ta neizogibni pogovor s svojim možem prav do zadnjih dni.

Od tedaj se je bolj zanimala za Pavleta. Z veliko skrbjo in z vso tenkoslutnostjo ženskega, a vrhu vsega še ljubečega materinskega srca, je opazovala in proučevala Pavleta, njegov značaj in lastnosti. Saj končno ni vseeno, kakšnega človeka dobi njena Ada! Priznati si je morala, da je bil tudi njej zelo všeč; nič slabega ni mogla najti na njem. Začudila se je sama pri sebi, kako to, da ni že prej spoznala, da bo Ada nemara vzljubila tega mladeniča. "Saj iz vsega njenega značaja sledi, da mora biti tak, kakor je on!" je navsezadnje skoro poluglasno vzkliknila.

Ko sta se nekega jutra Venturini in njegova žena sprehajala ob jezeru, ga je slednja skrivoma od strani pogledala in si mislila: Sedaj je znabiti ugoden trenutek, kajti videti je bil dobre volje.

Napeljala je previdno pogovor na Ado, potem na Venturinija in končno mu je vse povedala.

"In ti mi to šele sedaj poveš, sedaj, ko je že tako daleč . . . !" se je razburil Venturini.

"Res ti nisem povedala; nisem te hotela vznemirjati, ko si tako potreben odmora. Saj veš, da nič ne opraviva pri tej naši Adi!"

Venturini je nekaj premišljeval in nervozno trkal s palico ob peščena tla.

"To so njene muhe in otročarije!" je zopet povzel z odločnim glasom, kakor da je sam pri sebi enkrat za vselej končal s to stvarjo, dasi ga je v resnici zelo, zelo skrbelo. "Scalpi je zadnjič zopet nekaj govoril o tem. Pameten in resen človek je; ni, da bi se ga otresal, zato sem mu obljubil svojo pomoč. In sedaj to! Saj to je prav za prav sramota!"

"Kako moreš dajati take obljube?! Ali dekle samo nima prav nobene besede pri tem? Po pravici ti povem: Nesrečna bi bila, če bi Ada res vzela tega Scalpija; še bolj gotovo pa bi bila nesrečna tudi Ada sama."

"Kaj pa jaz, nimam li jaz nobene besede pri svojih otrocih?!" se je razhudil Venturini, očividno radi tega, ker so ga zbodle ženine besede, na katere ni vedel nič pametnega odgovoriti.

"Kdo pravi, da nimaš? Neumno pa je siliti svoje otroke v nesrečo. Saj veš, da ga ne mara! Diktirati ji pa take stvari pač ne moreš, najmanj pa, da vzame tega Scalpija, ki je v resnici oduren, podel in še grd povrhu," je razburjeno in sunkoma ugovarjala žena.

"Kdo jo sili v nesrečo?! Mar ne rine sama vanjo, povrhu pa tudi nas vse v sramoto! Jaz, jaz, da bi dal svojo hčer temu onegavu, temu drvarju!"

"Ne govori tako!" je trdovratno ugovarjala žena. "Mislim, da je vsaj še enkrat boljši od tvojega Scalpija, ki bi še za drvarja ne bil, ker bi mu najbrže smrdelo delati. Urnik res nič nima in res je, da bi po svojem stanu ne bil za našo Ado, če že tako misliš, a meni fant prav ugaja, če se ne ozíram na premoženje."

"Ne bom se več prepiral! Če ga hoče imeti, naj ga le ima, toda sama, brez mene!"

"Prosim te, poizkusi se sprijazniti s tem! Saj ti pravim, da Urnik navsezadnje ni napačen človek . . ., če dekle že tako hoče. Povedati ti moram, da je celo on sam dopovedoval Adi, da bo bolje, če ga razljubi, akoravno jo sam nadvse ljubi; to vem. Če hočeš torej kaj preprečiti, se moraš Ade lotiti. On itak sam razume vse in prepričana sem, da bi prav nič ne silil za njo, če bi se naenkrat kaj preokrenilo.

"No, če sam vse razume, zakaj pa je potem ni tudi zavrnil, prišel k meni in mi povedal: Tako in tako je, gospod. Ne, tega ni storil, kar je bila prav za prav njegova dolžnost, če je tako pameten in pošten, kakor praviš. Skratka: Če ga hoče imeti, naj ga ima, toda brez mene, brez mojega pristanka in tudi ne v moji hiši! Sicer pa jutri odpotujemo. Najboljše je, če se še danes pripravimo za odhod," je končno sklenil Venturini, upajoč, da se bo s tem stvar uredila in da bosta čas in razdalja vse popravila, kakor je to običaj pri izkušenih ljudeh.

Vrnila sta se v hotel. Venturini napram Pavletu ni spremenil svojega lica, njegova žena pa je bila še celo bolj prijazna z njim. Skoro bala se mu je povedati, da nameravajo že naslednji dan odpotovati. Doslej še ni nikdar govorila z Urnikom o tej stvari, ker se je nekako sramovala. Delala se je, kakor da ničesar ne vidi in ne ve. Sedaj pa je razburjenost radi pravkaršnjega razgovora s soprogom nekako izpodrinila rahločutno čustvo sramu in, zroč Pavletu naravnost v oči, je z glasom, ki je razodeval obžalovanje, neženirano spregovorila:

"Odpotujemo, gospod Urnik, že jutri . . ."

Pavleta je kar spreletelo. Trenutkoma mu je postalo vse jasno in silno se je zmedel. Ni ga toliko porazilo dejstvo, da odpotujejo, marveč predvsem tisto, kar je vedel, da je povzročilo to nenadno odločitev. Postalo ga je sram in zdelo se mu je, da je zakrivil pravi pravcati škandal. V tej svoji zmedenosti ni niti opazil, da ga gospa sočutno gleda, kakor da ga tolaži.

"Oprostite . . ., razumem, res saj . . .," se je iztrgalo Pavletu.

"Ah, nič, pustite to, nič ne skrbite! Vse vem in naj vam zadostuje to: Cenim vas enako ko prej, morda še bolj."

Po teh besedah se je gospa prijazno nasmehnila in ga — najbrže iz obzirnosti — pustila samega.

Ko je za to zvedela Ada, je bila prvi trenutek vsa iz sebe, potem pa je hlinila nenavadno veselost, zlasti napram očetu; celo pela je.

Navzlic temu, da se je naglo bližal čas odhoda in da je Venturini ljubosumno pazil na svojo hčer, je Ada vendarle našla priliko, da je govorila s Pavletom na samem. Predvsem mu je zagotavljala svojo zvestobo, ga poljubljala in Pavletu se je celo zdelo, da je vesela, ker je naletela na odpor pri očetu. Obzirno in ovinkoma mu je skušala razpršiti tudi resne materialne skrbi, ki so rojile Pavletu po glavi, dasi jih ni niti z besedico izrazil.

(Dalje prihodnjič.)

Frank Heller:

SIBIRSKI BRZOVLAK

(Nadaljevanje.)

III.

V odsotnosti gospe Nadje se je živahnost za mizo stopnjevala. Lasje signora Orazia so bili naježeni, klical je bravo vsemu in skušal je oviti neapoljsko roko okrog pasu gospe Berceczinske. Mister David je delal vragolije z noži, vilicami in kozarci ter se smejal lepi gospe Ester. Težak sokratski obraz monsieura Raymonda je bil ponekod lisast. Njegovi redki lasje so se komaj videli izpod maž. Namakal je koščke kruha v omako, vmes je pa tiho popeval vesele popevke.

Povratek gospe Nadje je opazil samo monsieur Raymond. Takoj ji je položil pred noge svoje srce z novo pesmijo.

V naslednjem hipu je prišel Pavel. Novi prišlec si je radovedno ogledal družbo in bogato obloženo mizo. Gostje so mu komaj odzdravljali. Zaposleni so bili sami s seboj. Monsieur Raymond se je brezbrižno ozrl na nje, ko je pa opazil dolgega plavolasega moža, je njegovo petje naenkrat utihnilo.

— Kdo je to? Vaš Nemec, madame?

Gospa Nadja je hotela odgovoriti, toda novi prišlec jo je prehitel. Stopil je naravnost k monsieru Raymondu in dejal s srditim glasom: — Gospod, pazite na svoje besede! Vi prihajate iz Francije, jaz pa iz Sibirije in Nove Zemlje, toda to vam še ne daje pravice žaliti me!

Monsieur Raymond je vstal z razprostrtimi rokami.

— Ah, Sibirija! To je nekaj drugega. Živela junaška Sibirija, ki njeni sinovi niti za hip niso pomišljali položiti svojo kri na tehtnico za svobodo in pravico! Živela tudi Nova Zemlja in njeni junaški sinovi! Oprostite, prosim, da sem za hip dvomil, da niste Sibirec. Sam sem videl vaše rojake, kako so se leta 1915 borili pri Varšavi, ko je šlo za osvoboditev domovine naše drage gospe Nadje, ki so jo bili zasedli pruski vailjivci.

Galantno je poljubil gospe Nadji roko. Gospa Nadja je povabila novega gosta, naj sede na njeno desno stran, in postregla mu je z mrzlo večerjo.

— Vi ste se udeležili bitke pri Varšavi — je vprašal novi prišlec monsieura Raymonda, — kot sobojevnik mojih sibirskih rojakov?

— Kaj mislite s tem? — je vprašal monsieur Raymond in si obrisal omako z brkov. — Moj položaj me priklepa na diplomatski zbor.

— Vi ste se torej udeležili samo napovedi vojne, ne pa vojne same?

Monsieur Raymond je odložil vilice.

— Jaz si štejem samo v čast da sem sklenil mir.

— Mir! — je vzkliknil novi gost živahno. — Torej vi ste sodelovali pri sklenitvi miru? Kolika sreča, da sem vas srečal! O miru ničesar ne vem. Sibirske novine so strašne. Njihove novice spominjajo najbolj na pet tisoč let stare mamute, ki jih odkopavajo iz zmrznjene sibirske zemlje. Da! Slišal sem nekaj o vojni, toda pripovedujte mi kaj o miru.

Monsieur Raymond si je natočil vina.

— Ne spodobi se govoriti o politiki v damski družbi, toda vem, da naša dobra gospa Nadja ni taka, kakor so druge dame. Gospa Nadja je navdušena za politiko.

Izpraznil je svoj kozarec in ni opazil, kako je gospa Nadja zavihala svoj nosek.

— Mir, dragi zauralski prijatelji, bi morda bil boljši, če bi ne bilo zobozdravnika.

— Zobozdravnika?

— Da, ameriškega prezidenta. Mi diplomati mu pravimo tako.

— Toda tak, kakršen je, je to najboljši mir, kar jih je bilo kdaj sklenjenih. Ta mir temelji izključno na svobodi in pravičnosti, zaradi katerih so narodi prelivali kri. Od tega trenutka je militarizem z zatiranjem malih narodov v Evropi izključen.

— Slišal sem to, toda povejte mi, kako je bilo mogoče doseči tako velike uspehe?

— Ah, to je bilo lahko. Šlo je v prvi vrsti za razorožitev. Z razorožitvijo je militarizem za vse čase izkoreninjen, onemogočen je in s tem je mir zagotovljen. Naj živi mir!

Znova je izpraznil kozarec, se sklonil h gospe Nadji in ji tiho zapel na uho ljubavno pesmico.

Potem si je znova natočil vina in nadaljeval:

— Dragi zauralski prijatelj, veseliti bi vas moralo, da sem jaz, ki sem sodeloval pri sklenitvi tega miru, videl vaše rojake prelivati leta 1915 zanj kri pri Varšavi. To so bili čudni ljudje. Nekateri med njimi so bili pogani, pa se vendar niso upirali boriti se za svobodo in pravičnost. Imeli so malike, ki so jih častili, ruščino so pa razumeli samo toliko, da so lahko sledili poveljem svojih častnikov. Povelja so morali razumeti, drugače bi se ne mogli boriti za svojega carja.

Videl sem, kako prihaja vlak za vlakom naravnost iz vzhodne Azije in vsi so bili polni vojakov. Videl sem, kako izstopajo in gredo naravnost v boj proti pruskim barbarom. Ah, to so vam bili fantje! Niti eden izmed desetih ni ostal živ, da bi videl konec vojne! Sicer pa ne mislim, da bi jim to ne bilo po volji. Smrt jih je rešila strašnega pogleda na zmagovite barbare in napornega povratka po sibirski železnici. Naj živi njihov spomin!

Dvignil je čašo. Novi gost gospe Nadje je pa pozabil dvigniti čašo v počastitev spomina svojih rojakov. Ko je omenil monsieur Raymond sibirsko železnico, je počil v krčevit, toda tih smeh, ki je vplival na monsieura Raymonda tako, da je brž postavil kozarec na mizo.

— Gospod, — je dejal diplomat hladno, — kaj sem rekel slučajno kaj smešnega?

— Da, da, je zaklical sibirski gost v odgovor.

— Kaj pa? Pazite na svoje besede.

— Govorili ste o naporni vožnji po sibirski železnici . . .

— Še vedno ne razumem, zakaj se smejete. Pred vojno je trajala ta vožnja deset dni. Torej lahko trdim, da je bila ta pot dolga in naporna, ne da bi se osmešil v lastnih očeh.

— Jaz vas pa prosim, da mi verjamete, ko trdim, da sem rabil za to pot trideset sekund, in sicer ne samo enkrat, temveč stokrat!

Monsieur Raymond je zadrhtel.

— Vaša neokusna šala, gospod . . .

— Gospod!

— Je tako neokusna, da ima samo en namen, in sicer osmešiti me!

— Torej nočete verjeti, da sem rabil za to pot trideset sekund?

— Ne samo, da nočem verjeti, temveč . . .

— In tudi če vam dam častno besedo?

— Tudi če bi mi stokrat dali častno besedo, da je res, kar pravite . . .

Monsieur Raymond je obmolknil. Oči sibirskega gosta so postale čudne, tako čudne, da je monsieur Raymond začutil, kako pada toplota od burgundca z njega kakor plašč. To so bile najstrahotnejše oči, kar jih je kdaj videl. Prej so bile odprte in nedolžne, kakor otroške oči, zdaj so bile pa polne skrivnostne zlobe, take zlobe, kakor jo vidimo v očeh malih otrok in slaboumnih, ki počasi trpinčijo živali do smrti.

Mož je sedel in zrl na monsieura Raymonda, kakor bi mu v mislih iztikal oči, zasajal nož v ušesa in mesaril sokratki nos z razbeljenim žebljem. Raymond je čutil, kako mu pot obliva plešasto glavo.

Gospa Nadja se je zganila, kakor da se hoče postaviti za svojega gosta, naenkrat je pa sibirski gost odvrnil pogled od Raymonda. V tišini se je zaslišal z drugega konca mize glas mistra Davida, ki je preveč glasno zašepetal lepi gospe Ester nekaj na uho.

— Ne, sami ne morete iti domov, — je nadaljeval plašno. — Kaj bi pa rekli, če bi vas napadel blaznež v temni ulici?

— Blaznež? — je ponovila gospa Ester s svojim srebrno ljubeznivim glasom.

— Da, — je pritrdil mister David, — blazneš in povrhu še pravi blaznež. Policija ga išče. V Gdinji sem videl razglas. Pred dvema dnevoma je vlomil ponoči k . . .

Gospa Nadja je začela napeto poslušati.

— O kom govorite? — je vzkliknila. — Koga iščejo?

— Blazneža, — je odgovoril mister David in se ji nasmehnil. — Pobegnil je.

— Kdo je to? Kako se imenuje?

— To ni znano, — je odgovoril mister David. — Nastopa tako rekoč inkognito.

Gospa Nadja je govorila z mistrom Davidom, toda njen pogled se je ves čas upiral v sibirskega gosta.

— Toda opis! — je vzkliknila. — Saj vendar imajo opis! Kakšen je?

Mister David ni imel prilike odgovoriti. Signor Orazio je vzel z mizice kitaro in zaigral eno onih melodij, ki odmeva iz nje vsa italijanska lahkomiselnost in erotika, eno onih melodij, ki jih poslušamo z vsem telesom in ki nas napravi gluhe za vse drugo. Igral je, obenem pa plesal z gospo Brzeczinsko.

Mister David je položil s trgovskim dostojanstvom roko okrog lepe gospe Ester, monsieur Raymond je hotel storiti isto, ko je sibirski gost tebi nič meni nič objel gospo Nadjo okrog pasu in se zavrtel z njo v živahnem plesu. Vedno hitreje sta plesala. Drugi so nehali plesati, da bi ju mogli gledati. Signor Orazio se ni mogel premagati, prsti so mu kar sami drseli po strunah, igral je z vedno večjim ognjem, ona dva sta pa plesala in plesala. Gospa Nadja mu je počivala v naročju in se blaženo smehljala.

Kar je signor Orazio končal s tako zvenečim tonom, da bi človek mislil, da je iztrgal dušo iz kitare. Gospa Nadja je počasi odprla oči.

— Ah, kaj je že konec? — je vprašala. — Ali je bil to sibirski ples?

— Pravi sibirski ples, — je odgovoril njen kavalir in jo odvedel nazaj na njeno mesto. — Tako plešejo v Omsku, Tomsku in Jenisejsku.

Gospa Nadja je omahnila v naslanjač. Njene oči so obstale na njem s skrivnostnim izrazom. Tudi on je hotel sesti, pa mu niso pustili.

Monsieur Raymond je čakal stoje, da je bil ples končan. Vsa kri mu je bila udarila v glavo, njegove majhne oči so žarele in brki so se mu bili naježili od jeze.

— Gospod, dovolj je te komedije, — je dejal srdito. — Vi ste prav tako malo Sibirec, kakor jaz. Vaše vedenje to dokazuje. Nemec gospe Nadje ste!

— Kaj sem?

— Nemec gospe Nadje, ne tajite tega. Vi pripadate temu narodu!

— In tudi če bi bilo tako, kaj vas to briga? Mar nisva oba gosta gospe Nadje?

Raymondov obraz je bil vedno bolj rdeč od jeze.

— Briga me toliko, da nočem sedeti za mizo s pripadnikom tega naroda. Ste razumeli? To je narod militaristov, barbarov, zahrbtnežev in lažnjivcev.

Gospa Nadja je prekinila politično izmenjavo nazorov.

— Mister David! — je zaklicala čez mizo, — kakšen je bil opis blazneža, ki je pobegnil.

Njen zadnji gost je počil v tih smeh.

— Opis, — je dejal, — saj ga vidite pred seboj. — Tu stoji blaznež, ki je pobegnil.

Gospa Nadja ga je gle[illegible] žarečimi očmi. Gospa Br[illegible] ska se je zdrznila. Blaz[illegible] je naenkrat obrnil k Ra[illegible] du:

— Gospod, odgovorite [illegible] eno vprašanje:

Monsieur Raymond je [illegible] že pograbil stol.

— To je edini odgovor, [illegible] morem dati pripadniku [illegible] naroda.

— Ah, odgovorite mi, [illegible] tako prijazni. Vi in va[illegible] prijatelja ste diplomati. [illegible] v Versaillu. Zastopate [illegible] jo, Anglijo in Italijo v sv[illegible] državi Gdinji, kaj ne?

Trije diplomati ga nis[illegible] trali vrednim odgovora.

— Diplomatje ste! [illegible] imenitno. Ali bi mi mo[illegible] kaj pojasniti? Zakaj im[illegible] trije tako lepe staromod[illegible] lisce?

Trije diplomati so stop[illegible] rak nazaj. To pot se je [illegible] da jih veseli odgovori[illegible] Predno so pa mogli to [illegible] se je plavolasi blaznež [illegible] nasmejal in vzkliknil:

(Dalje prihodnjič.)

—Federated Pictures.

Prizor iz nedavnih vojaških manevrov v Angliji, kjer besedičijo o miru in se pripravljajo na [illegible]

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, [illegible] koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaške[illegible] češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

■ ■ ■

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerne, unijsko delo pr[illegible]

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno leto[illegible] nino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim šteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag [illegible] S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	[illegible]
1 tednik in	4.80	1 tednik in	[illegible]
2 tednika in	3.60	2 tednika in	[illegible]
3 tednike in	2.40	3 tednike in	[illegible]
4 tednike in	1.20	4 tednike in	[illegible]
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	[illegible]
Za Evropo je			$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali [illegible] Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član [illegible] ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik [illegible] moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na [illegible] Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati [illegible] vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo [illegible] datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime..... Čl. društva st. .....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov [illegible] družine:

2) ..... Čl. društva st. .....

3) ..... Čl. društva st. .....

4) ..... Čl. društva st. .....

5) ..... Čl. društva st. .....

Mesto ..... Država .....

Nov naročnik..... Star naročnik.....